

APROXIMACIÓ AL MÓN DE BOHUMIL HRABAL

L'home que creia haver comès un crim contra la humanitat

RAMON ERRA

El periodista Ramon Erra va guanyar l'última edició del premi de retrat literari Rafel Cornellà, dins dels premis Recull de Blanes, amb l'article que us oferim sobre l'escriptor Bohumil Hrabal

El riu Moldau al seu pas per Praga fa com la melodia que li va dedicar Smetana: Ilisca. El Castell, si heu llegit Kafka, ofega; si no l'heu llegit, aprima el tel que separa el cel de la ciutat. Les estàtues del pont de Carles, a primera hora del matí, es mouen. Però aquesta Praga ja no ens interessa; hem descobert les cerveseries.

Pilsen i més Pilsen, la cervesa rossa txeca ens desinhibeix i amb la llengua desbocada ja estem a punt de parlar del nostre praguès preferit: Bohumil Hrabal.

Parlarem d'aquest escriptor perquè ens agrada, perquè voldríem fer-lo encara més conegut al nostre país (tot i que diuen que ja és més traduït al català que a l'anglès) i perquè hi ha tot un reguitzell de seguidors seus que l'adoren. Hrabal va visitar Barcelona i l'Empordà i fins i tot parla dels catalans i els bolets en una de les seves obres; però, ¿com podem fer un retrat d'algú de qui sabem tan poc? Bé, sabem el que ell ens diu als seus llibres, unes obres que semblen autobiogràfiques; per tant, també, poc de fiar com a biografia. Ni ell mateix no s'acaba de conèixer quan es pregunta obertament en el títol d'un llibre: *Qui sóc jo?*

Tampoc pretendrem, doncs, fer veure que nosaltres sabem més detalls de la seva vida que ell mateix. Com a cosa certa i comprovable direm la data i lloc de naixement (Brno, 1914) i de defunció (Praga, 1997). Va trobar la mort, la dama negra, rebent-lo amb una abraçada a la banda de fora d'una finestra oberta, tots dos envoltats de coloms. Però no sabrem mai si la buscava, la mort, o es van ajuntar de casualitat aquell dia de febrer del 1997. Diuen que l'atzar és l'altre nom de l'Esperit Sant!

Un vespre d'estiu de l'olímpic 1992, dos catalans passe-

javen pels carrers de la Ciutat Vella de Praga. En tombar una cantonada amb poca llum, d'un portal de casa bona els va sortir una dona rondant la quarantena, tota ella vestida de negre, prima i amb aires de venir d'una altra centúria. Aquella dama elegant duia un cistellet de vímet amb tapes. En va obrir una i va treure la seva mascota: una fura fosca i esvelta com ella que es va posar a caminar per la vorera. Mitteleuropa.

A prop d'allà hi havia una de les cerveseries que freqüentava Bohumil Hrabal: el Tigre d'Or. Els dos catalans trepitjaven la Praga daurada per la Pilsen, la dels xerraires que posen gràcia als acudits a còpia de furgar en els paranys i cops de sort que dona la vida i com més beuen més exageren; sempre que tinguin una bona audiència a les dues bandes del taulell, és clar. Les diuen tan grosses que acaben creant literatura i converteixen la capital txeca en far de l'oralitat perduda.

Els dos joves van passar la nit a ca la senyora X que tenia setanta anys, havia estat traductora del xinès i volia oferir autèntiques salsitxes pragueeses als seus hostes... Ah, Hra-

Hrabal va visitar Barcelona i l'Empordà i fins i tot parla dels catalans i els bolets en una de les seves obres

L'escriptor txec Bohumil Hrabal va morir el febrer del 1997 a Praga

bal, és sens dubte el millor escriptor txec del segle!

—Què diu ara, i Kafka, i Havel, i Kundera, i Seifert...?

No, no, Hrabal. I la dona xerrava i xerrava en un anglès endolcit per tants anys de falta de pràctica i no parava d'explicar anècdotes i vida viscuda, i vinga explicar. Si hagués estat un home en una cerveseria hauria estat un personatge de Hrabal, però era una dona i les dones, pel nostre txec, són uns personatges de cabell roig tan llarg que quan s'enfilen a la bicicleta se l'han d'entortolligar al voltant del cos. Són les dones les que ser besades sota una làmpara, les que es compren dos parells de sabates vermelles de taló alt (no un parell: dos), les que surten al pati i fan: esplaaaix! i ja han escampat l'aigua d'una galleda mentre el nostre novel·lista s'explica dalt la teulada a cops frenètics de màquina d'escriure.

Hrabal va arribar al món, una mica abans d'engegar-se la Gran Guerra, a Brno, Moràvia. Va ser doncs un d'aquells europeus que han anat canviant de nacionalitat sense moure's, com aquell qui diu, del jardí de casa. Va néixer austrohongarès, després va ser txecoslovac i quan va morir era ciutadà de la nova Txèquia. El molt murri, però, coneixia l'art del seu temps (quan les pintures van més enllà dels límits d'un marc de fusta) i les lleis immutables del dret romà, tot i que mai va fer d'advocat, ni d'ell mateix (per molta falta que li fes, cada cop que un règim totalitari el

Va ser un d'aquells europeus que han anat canviant de nacionalitat sense moure's del jardí de casa

convidava a combregar amb rodes de molí). Sota el seu front pelat de Picasso vell, dos ulls de roda de carretó pintada de blau fan la viu-viu, almenys a les fotos, on també, cada cop que vol fer una pipada al cigarret, és la mà d'un camàlic la que se li acosta a la boca. Els pocs cabells que li deuen haver quedat després de mort eren palla en un rostoll. Les orelles li han anat sempre dretes i cap enrere, suposem que de tant viatjar amb la cara a l'aire de la finestra dels trens.

Fa lleig escriure sobre un home com Hrabal i parlar de dos desconeguts que passen per Praga, però el cas té aquell punt màgic que fa venir ganes de no callar-lo: ja hem dit que la cervesa ens ha desinhibit. Amb el permís d'Ignacio Vidal-Folch, que va escriure sobre el retorn de papers hraba-

lians perduts en un article titulat *Cosas que regresan* i, sobretot de Monika Zgustova, la dona que ha traduït les hipèrboles hrabalianes a un català entenedor i fluid, que recorda aquell enraonar de les nostres tavernes on tres rovellons de seguida fan el quilo (sense descuidar-nos, tampoc, de Matthew Tree, un altre hrabalià de nivell), explicarem la relació que va tenir un dels dos passejadors desconeguts amb el món de l'escriptor txec. Diu ell mateix, en una carta que mai va ser enviada a cap diari:

“Mireu, jo, que sempre havia admirat Hrabal, doncs justament jo, vaig rebre un missatge seu després de mort. Em va sobresaltar i emocionar, però no em va fer gens d'estrany. Bohumil és un dels meus autors de capçalera; mira, m'agrada. Té aquella cosa d'explicar sense parar com si fos aigua d'una font o un raig de sífó dins un got de xarop de menta. Fa aquella escumera que es fon al bigoti i rius per no plorar. És clar, les aixetes vessen de cervesa i tothom riu amb les anècdotes que treu aquell vell o l'altre, semblants a les que tu també has viscut o viuràs aviat. Per això el dia 3 de febrer del 1997, dia triat per la Mort o per Hrabal per trobar-se entre els coloms, el telèfon de casa meua va sonar amb un so diferent...”

Qui trucava al nostre jove heroi desconegut era la senyora Monika Zgustova, l'elegant escriptora txeco-catalana,

▶ ▶ ▶